

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. В умовах сучасності жодна держава, яка прагне відноситися до цивілізованої, не може відокремитися від інших країн і відсторонитися від міжнародних відносин. Україна – не є винятком.

Метою нашого дослідження є аналіз зовнішньої політики України та її пріоритетів. Для висвітлення поставленої мети ми сконцентруємо увагу на вирішенні таких дослідницьких завдань:

- охарактеризувати розвиток двосторонніх міждержавних відносин;
- прослідкувати процес розширення участі в європейському регіональному співробітництві;
- розкрити питання про вихід із організації Співдружності незалежних держав;
- визначити місце членства в ООН та інших універсальних міжнародних організаціях.

Виклад матеріалу. Основні напрями зовнішньої політики визначені Декларацією про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р., її Конституцією, а також «Основними напрямами зовнішньої політики України», які схвалені Верховною Радою 2 липня 1993 р. Саме цей документ визначає стратегічну спрямованість зовнішньополітичного курсу України і є визначальним для всіх владних структур, причетних до їх реалізації. У цьому документі визначалися базові національні інтереси України, завдання її зовнішньої політики — утвердження й розвиток України як незалежної демократичної держави; забезпечення стабільності міжнародного становища України; включення національного господарства у світову економічну систему; збереження територіальної цілісності держави та недоторканості її кордонів. Серед головних пріоритетів зовнішньої політики було визначено економічні, політичні та культурні зв'язки з країнами Європи, співробітництво з країнами світу в галузі прав людини, широкомасштабні дружні відносини з найближчими сусідами.

Прикордонні країни - найближче зовнішнє середовище, від взаємодії з яким безпосередньо залежить мир і стабільність на всій периферії кордонів України, її нормальний внутрішній розвиток, безперешкодне і широке спілкування з зовнішнім світом. Довжина кордонів України величезна: з Росією - 2484 км, з Молдовою - 1194 км, з Білоруссю - 952 км, Румунією - 608 км, з Польщею - 542 км, Угорщиною - 135 км, Словаччиною - 98 км. Чорне море з'єднує Україну морськими кордонами з Туреччиною, Болгарією та Грузією. Першочерговим завданням в цій сфері є укладання повномасштабних договорів про добросусідство і співробітництво з усіма прикордонними державами з метою остаточного підтвердження існуючих державних кордонів, створення атмосфери взаємної довіри і поваги, розбудови дружніх і взаємовигідних партнерських відносин у всіх галузях. Україна має на меті укласти повномасштабні договори про добросусідство і співробітництво, зокрема для остаточного підтвердження існуючих державних кордонів, створення атмосфери взаємної довіри і поваги, розбудови дружніх і взаємовигідних партнерських відносин у всіх галузях. У цьому контексті кожна прикордонна держава є стратегічним партнером України. Необхідно вести лінію на розширення і вдосконалення правових підвалин співробітництва з цими державами, приділяючи особливу увагу створенню ефективних механізмів попередження та мирного врегулювання конфліктів або спорів. Україна розширює й удосконалює правові основи співробітництва з державами, створює ефективні механізми попередження і мирного врегулювання конфліктів або можливих суперечок. Зовнішньополітичні зусилля постійно спрямовані на те, щоб прикордонні країни створювали навколо України надійний пояс миру і стабільності. Після розпаду СРСР та проголошення незалежності Україна стала на самостійний шлях розвитку. Звісно, перші кроки молодої держави були слабкими і невпевненими. Проте завданням України було гідно вийти на міжнародну арену. Невдовзі Україну визнали практично всі країни Центрально-Східної Європи, що і дало поштовх для розвитку її міжнародної політики. Україна як одна з держав Центрально-Східної Європи (ЦЕС) приділяє значну увагу відносинам із державами регіону, котрі є своєрідним містком між нею та Заходом. Співпраця з ними істотно розширює смугу стабільності миру довкола

України, сприяє її утвердженню як впливової європейської держави. Західним державам – членам ЄС і НАТО належить провідна роль в сучасній міжнародній системі, зокрема у всесвітньому економічному комплексі і в міждержавних інституційних механізмах управління глобальними і регіональними процесами. Виходячи з цього визначальною рисою зовнішньої політики України щодо цих держав є встановлення з ними відносин політичного і військового партнерства, взаємовигідного економічного співробітництва, широких культурних, наукових, гуманітарних зв'язків. Розбудова стосунків з західноєвропейськими державами створить умови для відновлення давніх політичних, економічних, культурних, духовних зв'язків України з європейською цивілізацією, прискорення демократизації, проведення ринкових реформ та оздоровлення національної економіки. В цьому контексті особливе значення для України мають відносини зі Сполученими Штатами Америки. Україна розглядає розширення НАТО як розширення демократії і гарантованої стабільності в Європі. Формуючи свою оборонну політику, Україна вирішила досить серйозні питання першого етапу: утвердження позаблокового і неядерного статусу, приєднання до основних міжнародних правових актів. Проте на цьому етапі українська оборонна політика не була достатньо спланована, її організаційно-методичним питанням бракувало вагомого обґрунтування. Під тиском зовнішньополітичної багатовекторності оборонна політика також не могла бути спрямована на інтеграцію. Та з прийняттям нової стратегії щодо НАТО інтеграційна тенденція в розвитку оборонної політики була піднесена в ранг державної. Цей процес тісно пов'язаний із реформуванням Збройних Сил України, що партнери з НАТО мали оцінити як вагомий внесок в міжнародну безпеку.

Географічно близькі держави разом із деякими прикордонними країнами є своєрідним мостом між Україною і заходом Європи. В документі зазначено, що Україна розвиватиме з ними повномасштабні дружні відносини. Така співпраця розширюватиме смугу стабільності і миру навколо України, сприятиме її утвердженню як впливової європейської держави, торуватиме шляхи до широких політичних, економічних, культурних, наукових, гуманітарних стосунків з Центральною, Північно-Східною і Південно-Східною Європою. Розгалужені та стабільні зв'язки України з географічно близькими державами є необхідною умовою повноцінного інтегрування України у сім'ю європейських народів, її активної участі в регіональному і субрегіональному співробітництві. Окреслюючи основні напрями регіонального співробітництва України в Європі, документ перелічує такі пріоритети в цій галузі: діяльність у межах Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), участь у Раді Північноатлантичного співробітництва та Північноатлантичної асамблеї, розвиток контактів із Радою Європи та іншими європейськими структурами.

Держави Азійсько-Тихоокеанського регіону, з країнами Близького, Середнього Сходу, Африки та Латинської Америки. З погляду розвитку вітчизняної промисловості, експорту новітніх технологій, наукового співробітництва Україна підтримує політичні та економічні доцільні двосторонні відносини з азіатськими, африканськими, латиноамериканськими державами, а також країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону, які відіграють помітну роль у світовій та регіональній політиці, мають високий рівень економічного розвитку, розташовані у стратегічно важливих для Української держави регіонах. В цьому контексті Україна шукатиме шляхів до встановлення контактів з країнами Близького і Середнього Сходу, зокрема членами ОПЕК, "новими індустріальними країнами" Азії та ін. Відносини з такими державами як Японія, Республіка Корея, Сінгапур, ПАР, Австралія можуть відкрити потужні джерела інвестицій в українську національну економіку та сприяти впровадженню сучасних технологій, необхідних для прискореного вирішення економічних та соціальних проблем України. Геостратегічні та гео економічні інтереси України вимагають також підтримання тісних і широких стосунків з Індією, Китаєм, Єгиптом та Ізраїлем.

У контексті реалізації основних напрямів зовнішньої політики України, участь нашої держави в європейських інтеграційних структурах є важливим пріоритетом її діяльності на міжнародній арені. Такі європейські організації як Рада Європи, ОБСЄ, ЄС, НАТО є

надзвичайно важливими для нашої держави.

Україна в ОБСЄ. Україна є учасницею Організації з безпеки та співробітництва в Європі з 30 січня 1992 р. Вона бере участь у роботі всіх колективних органів Організації. Україна активно співпрацює з інститутами ОБСЄ, насамперед, з Верховним комісаром ОБСЄ у справах національних меншин, Бюро з демократичних інститутів і прав людини та Представником ОБСЄ з питань свободи ЗМІ. Виявом плідної та результативної співпраці між Україною та ОБСЄ стала співпраця з місією ОБСЄ в Україні в 90-х роках.

Співробітництво між Україною та Радою Європи. Становлення України на міжнародній арені як суверенної держави, визнання її європейською спільнотою рівноправним партнером, вступ її до РЄ та ратифікація РЄ основних документів цієї Організації, зокрема, Європейської конвенції з прав людини та протоколів до неї, а також процеси демократизації українського суспільства і прямування його до соціальної, правової держави на засадах, насамперед, забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, закономірно посилює теоретичний і практичний інтереси української громадськості до засад діяльності й механізму функціонування РЄ. Основною статутною умовою для вступу країн до РЄ є визнання державою-кандидатом принципу верховенства права, її зобов'язання забезпечити права й основні свободи людини всім особам, які перебувають під її юрисдикцією. Вступ країни до РЄ свідчить про її демократичний вибір, налаштованість на захист прав людини та зміцнення демократичних інститутів. До набуття членства в РЄ Україна стала учасником декількох конвенцій цієї Організації, зокрема, Європейської культурної конвенції, Європейської рамкової конвенції про транскордонну співпрацю між територіальними спільнотами або властями, Європейської конвенції про інформацію щодо іноземного законодавства, Рамкової конвенції про захист національних меншин.

Європейський вибір України, який був визначений у початковий період формування основ її зовнішньої політики, став природним наслідком здобуття країною державної незалежності. Він відображає життєво важливі інтереси України, викристалізувався з усієї попередньої історії українського народу, його ментальності та глибоких демократичних традицій, ґрунтується на законному прагненні громадян України бачити свою державу невід'ємною частиною єдиної Європи. 21 березня 2014 року під час позачергового саміту Україна – ЄС було підписано політичну частину Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та Заключний акт Саміту, які від імені України підписав Прем'єр-міністр А.Яценюк. Найбільш важливою та значущою серед частин Угоди є «Преамбула, загальні цілі та принципи» у ній йдеться про визнання з боку Європейського Союзу європейського вибору та устремлень України як європейської країни, також в цій частині було визначено основну мету документа, це створення асоціації, поступове зближення між Україною та ЄС, поглиблення економічних та торговельних відносин, зокрема шляхом створення зони вільної торгівлі. Крім того, у вказаній Угоді закріплюється забезпечення прав людини та основоположних свобод, дотримання принципів суверенітету і територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності. Не менш вагомою в документі, є частина «Політичний діалог і реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері закордонних справ та політики безпеки», бо саме вона містить положення, які мають вплинути на розвиток і зміцнення політичного діалогу у різних сферах, наприклад, у сфері оборони. У такий нелегкий час, коли Україна знаходиться в стані бойових дій та неоголошеної війни, дуже важливо скористатись положеннями Угоди, реалізація яких має сприяти розвитку і зміцненню політичного діалогу у різних сферах, зокрема у сфері безпеки і оборони, зміцнення миру та міжнародного правосуддя, попередження конфліктів, нерозповсюдження, роззброєння та контролю за озброєнням, боротьби з тероризмом. Реалізація політичної частини угоди стане важливим чинником збереження незалежності і територіальної цілісності України, оскільки ця частина, зокрема, передбачає тісну взаємодію з метою збереження безпеки і стабільності в регіоні. Угода - це низка можливостей для України та напрямків стратегічного розвитку. Дотримання аспектів розвитку, вказаних в Угоді, дасть Україні можливість швидше провести реформи, зокрема в

напрямку протидії корупції, верховенства права, розвитку малого підприємництва, надання соціальних послуг тощо. Завдяки проведеним реформам Україна стане більш надійним, інвестиційно привабливим партнером для ЄС, що веде до процесу зближення у різних галузях. Тому дотримання норм Угоди є більше цікаво для України як можливість поліпшення умов життя, ведення бізнесу, культурного обміну та збагачення країни в цілому.

У Верховній Раді зареєстрований законопроект постанови "Про правовий статус України у Співдружності незалежних держав". Постанова питання щодо остаточного виходу України з СНД стало закономірним з огляду на цілу низку нещодавніх подій та обговорення перспектив введення візового режиму з Російською Федерацією. Варто зазначити, що фактично наша держава не є членом даної організації, оскільки вітчизняним парламентом не було ратифіковано ні Протокол до Угоди про створення СНД, ні Статут СНД. Але на Україну розповсюджується ряд міждержавних договорів, які були укладені в рамках Співдружності. Тому, за великим рахунком, на даний момент вона, щонайбільше, зберігає за собою право участі в ряді структур організації. Загалом питання щодо повного виходу із СНД постало ще в 2014 році у зв'язку з анексією Росією Криму. Україна відмовилася від головування в організації та перейшла до формату спорадичної участі в роботі деяких її структур. З огляду на все вище зазначене, можна зробити висновок, що наша держава перебуває в СНД виключно на добровільних засадах. Тому її повний формальний вихід з організації лише засвідчить наявний стан справ. Це об'єднання не виконує функції діалогу рівних між собою держав, а фактично є платформою для закріплення гегемонії Росії над рядом країн колишнього СРСР. Тому вихід України з СНД диктується суто раціональними мотивами, оскільки, її перебування в даній організації не приносить жодної користі, навіть у символічному плані. Більш ефективним варто вважати перехід до формату укладення цілої низки двосторонніх угод з Білоруссю, Молдовою, Узбекистаном, Казахстаном і т. д., що дозволить Україні отримати реальні дивіденди, підтримувати прямі та адекватні партнерські відносини, а також нівелювати раніше згадані можливі негативні наслідки після остаточної відмови від членства в СНД.

За

роки своєї діяльності ООН здійснила історичну місію, відігравши важливу роль у численних прогресивних зрушеннях, що відбулися у світі у другій половині ХХ ст. Найважливіше джерело сили Організації Об'єднаних Націй — це універсальність її членства і всеохоплюючий масштаб її мандату. Саме завдяки цим особливостям ООН є унікальним і незамінним форумом обговорення глобальних проблем та пошуку шляхів їх розв'язання, інструментом врегулювання міжнародних конфліктів, підтримання миру і безпеки, розвитку співробітництва в політичній, економічній, соціальній та інших сферах. Верховна Рада пишається роллю України як однієї з держав-засновниць Організації Об'єднаних Націй, яка на Установчій конференції в Сан-Франциско очолювала процес розробки Цілей і Принципів Статуту ООН. Йдеться передовсім про такі підвалини Статуту ООН та сучасного світоустрою, як розвиток дружніх і добросусідських відносин між націями на основі принципу верховенства міжнародного права, суверенна рівність держав, утримання в міжнародних відносинах від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, мирне врегулювання міжнародних спорів. Розв'язання військової агресії проти України з боку постійного члена Ради Безпеки ООН – Російської Федерації – шляхом незаконної окупації Автономної Республіки Крим, ведення війни на Донбасі із застосуванням регулярних військ і підтримки терористів є брутальним порушенням згаданих Цілей та Принципів Організації і викликає обурення членів ООН. Ситуація, за якої Росія двічі зловжила застосуванням права вето під час розгляду Радою Безпеки ООН наслідків своєї агресії проти України, є переконливим доказом нагальності реформування інституту вето з метою недопущення його зловживанням для прикриття злочину агресії з боку постійного члена Ради Безпеки ООН. Верховна Рада України вітає та підтримує міжнародні ініціативи, що відповідають вказаній меті та спрямовані на поетапне обмеження права вето з його подальшим повним скасуванням. Україна бере активну участь у всіх напрямках діяльності ООН, найважливішими з яких є

підтримання міжнародного миру та безпеки та зміцнення верховенства права у міжнародних відносинах, розвиток співробітництва у вирішенні проблем соціально-економічного та гуманітарного характеру, забезпечення прав людини. Протягом поточного десятиріччя представники України входили до складу керівних органів наступних структур: Програми розвитку ООН та Фонду ООН у галузі народонаселення (Виконавчої ради ПРООН/ЮНФПА), Дитячого фонду ООН (Виконавчої ради ЮНІСЕФ), Всесвітньої туристичної організації (Виконавчої ради ЮНВТО), Міжнародного агентства з атомної енергії (Ради керуючих МАГАТЕ), Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (Виконавчої ради ЮНЕСКО). Прикладом успішної участі України в діяльності міжнародних організацій також може слугувати різнобічна взаємодія з ЮНЕСКО, спрямована на розширення міжнародного співробітництва наукових, освітніх, культурних інституцій. Завдяки послідовній та виваженій позиції України в ООН та інших міжнародних організаціях, наша країна отримує значну технічну допомогу з боку спеціалізованих установ ООН, її фондів та програм.

Висновки. Отже, дотримання визначених зовнішньополітичних пріоритетів, бажання українського суспільства жити в демократичній і правовій державі, бути приналежним до європейського простору дозволить Україні в найближчій перспективі вийти на новий рівень реалізації національних інтересів та зміцнити свій міжнародний авторитет.

Список використаної літератури:

1. Бжезинський З. *Україна у геостратегічному контексті*. – К., 2006. – С.70.
- 2.. Ліпкан В.А, Ю.Є.Максименко, В.М.Желіховський "Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції". - 2006. – 62с.
3. Перепелиці Г. М, О. В. Потехіна. *Зовнішня політика України – 2014: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети* /– К. : ВД «Стилос», 2015. – 326 с.
4. *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. – К., 2012.
5. Ващенко К. О., Р. В. Войтович, Н. В. Ясько. *Зовнішні пріоритети України та нові моделі стратегічного партнерства : навч.-метод. Матеріали упоряд* – К. : НАДУ, 2013. – 60 с.
6. *Конституція України*. – К., 1996. – С.3–4.
7. *Статут ООН і статут Міжнародного суду*. Видавництво: "Міжнародні Відносини".
8. Гончарук Т., Шумка М. *Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал* / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // *Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань*. – Львів, 2011. – С.215-222.
9. Гончарук-Чолач, Т. *Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення* / Тетяна Гончарук-Чолач // *Психологія і суспільство*. – 2010. – № 4. – С. 72-81.
10. Гурик М.І., Шумка М. Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. – Серія «Філософія». – Вип. 8. – Острог, 2011. – С. 36-46.
11. Гончарук Т. В., Гурик М. І., Шумка М. Л. *Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник*. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.